

ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติในอาเซียน : กรณีศึกษาขบวนการปลอมแปลงหนังสือเดินทาง

ที่มาและสภาพปัญหา

ปัจจุบันอาชญากรรมข้ามชาติกำลังเป็นปัญหาความมั่นคงนอกรูปแบบที่สำคัญในโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยมีขบวนการอาชญากรรมข้ามชาติที่มีลักษณะเป็นกลุ่มหรือองค์กรได้ขยายการปฏิบัติการเข้ามาในประเทศกำลังพัฒนาทั่วโลก รวมถึงไทยและภูมิภาคอาเซียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศเป็นอย่างมาก แต่ปรากฏว่ากฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถใช้บังคับเพื่อดำเนินคดีกับการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับประเทศไทยได้ลงนามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๔๓ นอกจากนี้ มีข้อสังเกตที่สำคัญของอาชญากรรมข้ามชาติคือ การไหลของอาชญากรรมข้ามชาติย่อมทะลักจากที่มีการปราบปรามอย่างจริงจัง มีกฎหมายที่เข้มงวด และมีบทลงโทษที่รุนแรง ไปสู่ประเทศที่มีกฎหมายภายในไม่แข็งแรงเพียงพอ มีช่องว่างให้อาชญากรหาช่องทางในการกระทำความผิด และมีบทลงโทษที่เบา รวมไปถึงการไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของอาชญากรรมข้ามชาติที่ชัดเจนเพียงพอ (ศักรินทร์, ๒๕๕๘) ทั้งนี้ ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติอยู่ในเสาประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน โดยไทยและอาเซียนมีกลไกในการแก้ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติหลายประการ คือ ๑) การประชุมระดับรัฐมนตรีด้านอาชญากรรมข้ามชาติ (ASEAN Ministerial Meeting on Transnational Crime : AMMTC) โดยเป็นการประชุมที่จัดขึ้นทุก ๒ ปี ซึ่งเริ่มในปี ค.ศ. ๑๙๙๗ ๒) ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยอาชญากรรมข้ามชาติ (ASEAN Declaration on Transnational Crime) และ ๓) เจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนว่าด้วยอาชญากรรมข้ามชาติ (ASEAN Senior Officials on Transnational Crime : SOMTC)

นอกจากนี้ ภูมิภาคอาเซียนยังเป็นภูมิภาคที่ประสบปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติหลายประเภท โดยส่วนใหญ่เป็นปัญหาอาชญากรรมข้ามพรมแดน และมีกลุ่มมาเฟียข้ามชาติจากหลายประเทศเข้ามาดำเนินการประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่ง ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของขบวนการปลอมแปลงหนังสือเดินทางข้ามชาติ อาจกล่าวได้ว่าต้นตอของอาชญากรรมข้ามชาติหลากหลายตามมา ไม่ว่าจะเป็นการค้ายาเสพติด การค้าอาวุธ สินค้าปลอมแปลง การค้ามนุษย์และการฟอกเงิน เป็นต้น สำหรับนโยบายของอาเซียน แม้จะมีกฎหมายป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่สอดคล้องกับหลักสากล และมีการจัดทำความร่วมมือในระดับภูมิภาคที่มุ่งแก้ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติร่วมกันก็ตาม รวมถึงไทยที่ได้มีการจัดทำกฎหมายอนุวัติการคือพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. ๒๕๕๖ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ก็ไม่สามารถสกัดกั้นปัญหาดังกล่าวหรือหยุดยั้งขบวนการหรือกลุ่มต่าง ๆ ที่ลักลอบเข้ามากระทำการปลอมแปลงหนังสือเดินทางได้แต่อย่างใด เนื่องจากขบวนการดังกล่าวได้นำเทคโนโลยีการผลิตระดับสูงมาปลอมแปลงหนังสือเดินทาง ทำให้ยากต่อการตรวจสอบว่าปลอมหรือไม่ อันจะเห็นได้จากกลุ่มอาชญากรต่าง ๆ ที่ถูกทางการไทยจับกุมพบว่า มีบางรายใช้หนังสือเดินทางปลอมเข้ามาในราชอาณาจักรไทย

บทวิเคราะห์

ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติในอาเซียน กรณีศึกษาขบวนการปลอมแปลงหนังสือเดินทาง นับว่าเป็นปัญหาที่มีความสำคัญของประเทศต่างๆ ในไทยและอาเซียน เนื่องจากภาครัฐในหลายประเทศไม่สามารถจัดการกับปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนทำให้กลุ่มต่าง ๆ ที่แฝงตัวเข้ามาในประเทศแพร่ขยายเติบโตขึ้น อันนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลจากการสืบสวนและการข่าวของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (สตม.) ที่พบว่ามีการลักลอบนำเข้าหนังสือเดินทางที่เกี่ยวข้องกับการปลอมหนังสือเดินทางทั้งทางตรงและทางอ้อมทั้งหมด ๑๐ แก๊ง ได้แก่ ๑) แก๊งยาภูเขา ๒) แก๊งมาเฟียยุโรป ๓) แก๊งเงินดำ ๔) แก๊งปลอมหนังสือเดินทาง ๕) แก๊งลูกหมู ๖) แก๊งคอลล์เซ็นเตอร์ ๗) แก๊งแขกขาว ๘) แก๊งลูกแมว ๙) แก๊งค้าอาวุธข้ามชาติ ๑๐) แก๊งมิจอาชีพที่แฝงมาในกลุ่มแรงงานสามสัญชาติ โดยมีการวิเคราะห์รูปแบบของการกระทำผิดที่เกี่ยวกับการปลอมแปลงหนังสือเดินทางอยู่ ๒ แนวทางคือ

๑. แนวทางแรกคือ อาศัยคนลักลอบนำออกนอกประเทศโดยไม่ผ่านช่องทางตรวจคนเข้าเมือง แต่เป็นการผ่านทางจุดผ่อนปรนหรือช่องทางธรรมชาติเพื่อส่งต่อไปยังประเทศปลายทาง

๒. แนวทางที่ ๒ คือ การลักลอบส่งออกทางไปรษณีย์ ซึ่งพบว่ามีลักลอบส่งหนังสือเดินทางของนักท่องเที่ยวแถบยุโรปที่ถูกขโมยเข้ามายังประเทศไทยผ่านช่องทางดังกล่าว และเมื่อลักลอบนำเข้ามาทางช่องทางนี้ได้ ก็สามารถลักลอบส่งออกไปได้เช่นกัน เนื่องจากระบบการลงทะเบียนเพื่อระบุตัวบุคคลทั้งที่เป็นผู้ส่งและผู้รับของไทยนั้นยังไม่เข้มงวดเท่าที่ควร ทั้งนี้ การปลอมแปลงหนังสือเดินทางเป็นหนึ่งใน ๔ รูปแบบ คือ โอนเงินนอกระบบ ลักลอบเดินทางข้ามประเทศ และจัดหาอาวุธที่กลุ่มอาชญากรรมข้ามชาติมักใช้สนับสนุนการก่อการร้าย นับได้ว่ากลุ่มหรือแก๊งอาชญากรรมข้ามชาติได้อาศัยช่องโหว่ของระบบเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในไทยและภูมิภาคอาเซียน ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจังและเร่งด่วนที่สุด (<http://oknation.nationtv.tv/blog/LittleLee/2014/03/12/entry-1>)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๑) ควรเพิ่มระดับของความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวกรองด้านความมั่นคง และมีกลไกในระดับปฏิบัติการร่วมกันของอาเซียน ตลอดจนความร่วมมือของอาเซียนมุ่งเน้นกิจกรรมด้านการฝึกอบรม การปรับปรุงประสิทธิภาพของหน่วยงานต่างๆ และการพัฒนางานด้านยุติธรรม ซึ่งเป็นความร่วมมือเพื่อผลระยะยาวเป็นหลักมากกว่าการพัฒนากลไกเพื่อจัดการกับปัญหาในปัจจุบัน

๒) ควรทบทวนแนวทางความร่วมมือซึ่งยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติที่เรียกว่า “วิถีอาเซียน” (Asean Way) ซึ่งเป็นข้อจำกัดมิให้อาเซียนขับเคลื่อนความร่วมมืออย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ โดยอาเซียนควรถือว่าปัญหาข้ามพรมแดนต่างๆ ซึ่งรวมถึงอาชญากรรมข้ามชาติเป็นปัญหาร่วมของทั้งภูมิภาค และต้องร่วมมือในการแก้ไขปัญหาลักษณะดังกล่าวอย่างจริงจัง

๓) ใช้มาตรการเชิงรุก และปรับวิธีการทำงาน โดยอาจสนับสนุนความร่วมมือกันในการสืบสวนสอบสวน เพื่อให้ทั้ง ๑๐ ประเทศใช้มาตรการสอบสวนคดีอาชญากรรมที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งควรมีกรอบประสานทางอาญาในการส่งผู้ร้ายข้ามแดนที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (นนทพันธ์, ๒๕๕๖) และร่วมมือกันพัฒนาระบบฐานข้อมูลและการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ เช่น ข้อมูลองค์กรอาชญากรรม และการแจ้งเบาะแสกิจกรรมข้ามพรมแดนที่ผิดกฎหมายระหว่างกัน เป็นต้น

๔) ปรับปรุงระบบกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ซึ่งภาครัฐควรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากกลุ่มผู้กระทำผิดมักจะมีวิธีการกระทำผิดที่หลากหลายมากขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนต้องขยายความร่วมมือกับต่างประเทศในการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีต่างๆ เนื่องจากหลายประเทศจะมีประสบการณ์และบทเรียนที่เป็นประโยชน์กับไทยและอาเซียนอย่างมาก

จัดทำโดย
นายฉายะพันธุ์ ระวังสำโรง
วิทยากรชำนาญการพิเศษ
กลุ่มงานคณะกรรมการการอุตสาหกรรม
สำนักกรรมการ ๑